

S2-oppijan siirtyminen esiopetuksesta kouluun – valmistavalle luokalle vai perusluokalle?

Näissä ohjeissa pyritään antamaan esiopetuksen opettajalle suuntaviivoja siihen, kannattaako oman esiopetusryhmän suomea toisena kielenä puhuvalle oppilaalle kouluun siirryttäessä suositella perusluokkaa vai valmistavan opetuksen luokkaa.

Lähtökohtina

1. Kehittyvän kielitaidon ja Eurooppalaisen viitekehyksen taitotasosteikko
2. Rauman kaupungin valmistavan opetuksen opetussuunnitelma, josta näkyvät valmivuoden aikana läpikäytävät opetussisällöt.

Huom! Ohjeet ovat **suuntaa-antavat**, ja kielitaidon sekä kouluvalmiuden arviointi tulee aina tehdä lapsikohtaisesti. Valmistavan opetuksen tarpeen määrittää aina lapsen kielitaito sekä muut kouluvalmiudet, ei suoraan esimerkiksi Suomessa asuttu aika.

Yleisesti: Kun lapsi siirtyy kouluun (joko perusluokalle tai valmistavalle)

- Huolehdi, että S2-lapsen kielitaidosta tekemäsi arviointitiedot (esim. Kielipuntari, Lauran Päivä –arvioinnin yhteenveto, arkikielitaidon havainnointi esim. Pienten Kielirepun avulla tai muut omat dokumentoinnit) **välittyvät lapsen tulevalle opettajalle** ja mielellään myös koulun S2-opettajalle, jotta he voivat suunnitella S2-opetusta lapsen tasolle sopivaksi. Keskustelkaa lapsen tuen tarpeesta mahdollisuuksien mukaan ennen koulun alkua.
- Perusopetuksessa suomea toisena kielenä puhuvat lapset voivat opiskella äidinkielessä ja kirjallisuudessa suomi toisena kielenä (S2) ja kirjallisuus -oppimäärää alakoulusta lukioon asti.

1. Kehittyvän kielitaidon kuvaus (A1.1-C1, tukiaineisto S2-opetukseen):

https://www.edu.fi/download/171565_S2_Tasokuvaus_liite_tukimateriaaliin_1.10.2015_final.pdf

Eurooppalainen viitekehys EVK (A1.1.-C2) https://www.edu.fi/download/119698_taitotasot.pdf

Mitä eri taitotasot tarkoittavat? Mikä riittää kouluun?

- Valmistavassa opetuksessa tavoitellaan n. taitotasoa **A1.3.-A2.1.** (toimiva alkeiskielitaito – peruskielitaidon alkuvaihe) (*vertaa: englannin tavoitetaso 9. luokan lopussa A2.2-B1.1*)
- → Koulun alkaessa lapsen kielitaidon olisi siis hyvä olla vähintään **A1.3-A2.1.**

Jos kielitaito on selvästi alle A1.3. ja jos muissa kouluvalmiuksissa on vielä kehitettävää, kannattaa harkita valmistavaa opetusta.

Kuitenkin on huomioitava, että valmistavalla luokalla suomenkielistä syötettä on aluksi vähemmän kuin yleisopetuksessa: jos lapsi on päässyt jo hyvään vauhtiin suomen oppimisen kanssa esiopetuksessa, sopii yleisopetuksen 1. luokka yleensä parhaiten (paljon suomen kielen malleja muista lapsista, motivaatiotekijät)

Muuta: Perusopetuksen opetuspuheen ja oppikirjatekstien vaativuus alkuopetuksen jälkeen on n. B1-2 -tasoa

→ = A2.1 on jo melko matala lähtötavoite suhteessa koulun kieliympäristön vaativuuteen

→ Jos lapsi aloittaa koulun matalalla kielitaitotasolla, on erityisen tärkeää, että tuleva opettaja on tästä tietoinen ja että siirtyminen kouluun on suunniteltu hyvin. Täysin sujuvan opiskelukielitaidon saavuttaminen kestää usein n. 5-7 vuotta. (→ varhainen tuki jo esiopetuksessa tärkeää!)

Kielen osa-alueet:

- kuullun ymmärtäminen
- luetun ymmärtäminen
- puhuminen / suullinen vuorovaikutus
- kirjoittaminen (= Esiopetusikäisillä näistä tarkastelun kohteena lähinnä kuullun ymmärtäminen ja puhuminen + kaikissa osa-alueissa mukana olevat sanasto ja rakenteet)

Kuvauksia kielen osaamisesta A1-, A2- ja B2-tasoilla:

Eurooppalaisen viitekehyksen taitotaso	A1-taso Kehittyvä alkeiskielitaito	A2-taso Kehittyvä peruskielitaito	B1-taso – B2 taso B1 Sujuva peruskielitaito B2 Itsenäinen kielitaito
Mihin S2-oppijan kielitaito riittää?	A1.1=hallitsee alla kuvatut taidot hyvin rajallisesti A1.2= hallitsee hyvin A1.3.=hallitsee jo sujuvasti	A2.1 =hallitsee alla kuvatut kielitaidot osa-alueet hyvin A2.2. = hallitsee alla mainitut jo sujuvasti	Tämä on taso, jota lapsi tarvitsee koulussa etenkin alkuopetuksen jälkeen
Sanaston hallinta:	Suppeahko arkisanasto. Tervehdykset ja arkeen liittyvät fraasit. Itsen esittely lyhyesti, itselle tuttuihin tilanteisiin liittyvät kysymykset ja vastaukset, yksinkertaisten ja tilannesidonnaisten ohjeiden ymmärtäminen.	Itsestä ja lähipiiristä kertominen, arkiset sosiaaliset tilanteet, lyhyet toimintaohjeet, kuvin tuettu opetuspuhe, parikeskustelu, kertomus. Tavallisen sanaston lisäksi rajallinen määrä idiomaattisia fraaseja.	Opetuspuhe, käsitteitä, opetuskeskustelu, pari- ja ryhmäkeskustelu, kertomus, puheenvuoro, puhe-esitys ja niitä havainnollistavat tekstit, haastattelu, asiointikeskustelu, epämuodolliset vuorovaikutustilanteet,...
Puhuminen:	Osaa kommunikoida lyhyin, yksinkertaisin lausein; hallitsee jonkin verran arkisia, pääosin vakiintuneita ilmauksia. Lauseissa voi olla kielipiillisesti vielä paljon horjuntaa. Käyttää lähinnä yksinkertaisia peruslauseita, puhe ei ole kovin sidosteista.	Pystyy keskustelemaan lyhyesti tutuista ja tilannesidonnaisista aiheista. Pystyy viestimään laajemmistakin aiheista, jos aihepiiriin on tutustuttu, kertomista harjoiteltu ja vuorovaikutustilanne tukee ilmaisua. Käyttää jo monipuolisempia lauseita.	Pystyy jo esimerkiksi selostamaan kirjan tai elokuvan juonen tai kertomaan menneistä tapahtumista sujuvasti ja ymmärrettävästi. Pystyy kertomaan mielipiteensä perustellen. Osaa kuvata tunteitaan, kokemuksiaan, ympäristöä, ihmisiä, pitämään lyhyen puheesityksen jne.
Kuullun ymmärtäminen:	Ymmärtää lyhyitä ohjeita ja selkeää puhetta, joka liittyy arkisiin aiheisiin. Tarvitsee ymmärtääkseen paljon havainnollistusta, kuvatuksia, toistoa ja puheen yksinkertaistamista.	Pystyy ymmärtämään lyhyiden, itselleen tärkeiden viestien ydinsisällön hyvin, pystyy seuraamaan summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia. Tarvitsee edelleen paljon havainnollistusta ja selkeää puhetta ymmärtääkseen.	Ymmärtää puheesta (esim. koulussa opetuspuheesta) pääasiat ja yksityiskohtia. Asiakokonaisuudet voivat jäädä hahmottomatta. Ymmärtää pääkohdat jo laajemmastakin keskustelusta.
Kysymyksiä opettajalle:	Pitääkö puhetempoa hidastaa ja selkeyttää huomattavasti? Perustuuko ymmärtäminen usein enemmän tilanneviheisiin kuin kielitaitoon? Onko lapsen osaama sanasto hyvin arkista?	Pystyykö lapsi kertomaan jo jonkin verran sellaisistakin aiheista, jotka eivät suoraan liity hänen omaan arkeensa? Ymmärtääkö lapsi opetustuokioiden pääpiirteet, pystyykö osallistumaan keskusteluun?	Pystyykö lapsi käyttämään (abstraktimpaakin) kieltä monipuolisesti ja itsenäisesti ilman jatkuvaa tukea? Selviä(isi)kö lapsi luetuista oppikirjateksteistä tarvittaessa itsenäisesti?

Mistä tunnistaa A1- tai A2-tason?

Tärkein kielitaidon arvioinnin resurssi on arjen kielenkäyttötilanteiden havainnointi ja havaintojen dokumentointi. Havainnoinnin tukena voi käyttää esimerkiksi **Pienten kielireppu** -kartoitusta (file:///D:/Pienten_kielireppu.pdf), jossa arvioidaan lapsen puheen tuottamista ja ymmärtämistä tasoilla A1.1.A2.2.

Arjen havainnoinnin lisäksi esiopetusikäisten kielitaidon arviointiin on olemassa seuraavia kartoitusmenetelmiä:

- **Kielipuntari**-testillä (<https://www.oph.fi/julkaisut/2011/kielipuntari>) testataan kuullun ymmärtämisen ja puheen tuottamisen taitoja
 - o 6-7-vuotiaiden (ja 8-9 -vuotiaiden) testi: taso **A1-A2**
 - ➔ jos testi on lapselle helppo ja hän suoriutuu siitä hyvin, viittaa osaaminen taitotasoon **A2**. Jos testi on lapselle haastava, tulos viittaa tasoon **A1**. (Kts. tarkemmat eri osioita koskevat ohjeet testistä.)
- **Lauran Päivä** -kartoituksella voi selvittää sanaston ja kielen rakenteiden hallintaa, lauseen muodostamista ja vapaata kerrontaa (puheen tuottamista)
- ➔ jos lapsi hallitsee suurimman osan ryhmiin 1 ja 2 ryhmitellyistä perussanastoista ja tunnistaa ainakin osan ryhmään 3 ryhmitellyistä erikoissanastosta sekä hallitsee kielen rakenteita ja testissä esitettyjä taivutusmuotoja jossain määrin, vapaa kerronta on sujuvaa ja lapsi käyttää monisanaisia lauseita, viittaa osaaminen A2-kielitaitoon. (Kts. tarkemmat ohjeet testistä) Jos lapsi osaa kertoa kuvista vain hyvin suppealla sanavarastolla / perussanastossakin on paljon puutteita ja moniosaisten lauseiden muodostaminen on hyvin haastavaa, viittaa osaaminen tasoon A1.

Huomioita:

- Virheelliset taivutukset ja mahdolliset kielioppivirheet ovat normaali osa kehittyvää kielitaitoa erityisesti esiopetusiässä, kun lukutaitoa vielä harjoitellaan. Niihin kannattaa kiinnittää toki huomiota ja mallintaa puheessa lapselle oikeita rakenteita, mutta niiden varsinainen opettelu tehostuu koulussa
- Vieras korostus ääntämisessä on niin ikään normaali osa toisen kielen harjoittelua, kun se ei ratkaisevasti haittaa ymmärrettävyyttä.
- Tärkeintä on kielen kommunikaatiivinen luonne:
 - o ymmärtääkö lapsi myös sellaista kielenkäyttöä, joka ei sanastoltaan liity kaikkein välittömimpään arkitoimintaan (pukeminen, syöminen, yksinkertaiset leikit)?
 - o pystyykö lapsi kertomaan asioista ilman arkisia kontekstivihjeitä?
 - o tarvitseeko lapsi kommunikointiin paljon aikuisen tukea, vai kykeneekö hän kommunikoidaan vuorovaikutteisesti toisten lasten kanssa myös ilman tukea?
 - o osaako lapsi muodostaa monisanaisia lauseita? Ymmärtääkö hän pidempiä puhejaksoja?
 - o Ymmärtääkö lapsi normaalia, selkeästi äännettyä yleispuhekieltä, vai pitääkö hänelle puhua erityisen yksinkertaistettua selkokieltä?

Miten kielitaito kehittyy A1-tasolta A2-tasolle (OPH:n viitekehys):

- Puheesta (ja kirjoituksesta) tulee yhtäjaksoisempaa ja sidosteisempaa.
- Tuotokseen tulee enemmän sanastoa ja sisältöä.
- Välitön tarve puhekumppanin tai opettajan tukeen vähenee.
- Ymmärtäminen laajenee yksittäisten sanojen ja fraasien tasolta joidenkin pääasioiden ja pidempien jaksosten ymmärtämiseen.
 - A1-tason ja A2-tason olennainen ero on siis välittömästi itseen liittyvästä kaikkein yksinkertaisimmasta arkikielestä eteneminen kohti hieman yleisempiä, abstraktimpia aiheita sekä monipuolisempaa omaa tuottamista; taivutuksissa voi silti edelleen olla horjuntaa eikä puheen tarvitse kuulostaa virheettömältä

(B-tasolla oppija osaa puhua jo sujuvasti sellaisistakin aiheista, jotka eivät liity hänen välittömään arkiympäristöönsä, tuottamaan monipuolisia idiomaattisia lauseita ja lukemaan opittuaan ymmärtämään myös arkikontekstista irrallisia oppikirjatekstejä.)

2. S2-SISÄLLÖT VALMO-LUOKALLA → SUUNTAVIIVOJA ESIOPETUKSEN S2-TAVOITTEISIIN

Mitä valmistavan opetuksen aikana opiskellaan?

(Tavoitteet: Rauman kaupungin valmistavan opetuksen opetussuunnitelma)

Valmistavan opetuksen oppilaat ovat eri ikäisiä lapsia, joiden suomen kielen taito ei vielä riitä perusopetuksessa opiskeluun. Osa heistä on juuri muuttanut Suomeen, osa on käynyt jo koulua kotimaassaan, osa ei.

Sisällöt

- minä, koti, perhe, asuminen, ruoka, vaatteet
- tervehtiminen, kiittäminen, pyytäminen
- aakkoset ja lukusanat
- liikkuminen ja asiointi
- kulkuvälineet, kauppa, puhelin
- määrä, hinta ja aika
- viikonpäivät, kuukaudet, kello
- värit ja perusadjektiivit
- ruumiinosat ja sairaudet
- alustavasti suomalaista kulttuuria, esimerkiksi juhlapyyhiä ja tapoja sekä suomalaisille tärkeää luontoa ja ympäristöä

Kuullun ymmärtäminen ja puhuminen

- suomen kielen ääntämisen harjoittelu
- kysymysten ja vastausten (itseä, arkielämää perhettä, koulua, tunteita) harjoittelu
- perussanasto: ruoka, vaatteet, perhesanasto, perusverbit,
- suuntasanat, kysymyssanat
- tervehdykset ja kohteliaisuusfraasit, käskyt, kehotukset, ohjeet
- aikasanat
- tunteiden ilmaiseminen
- erityisesti suullisen ilmaisun harjoittaminen

Lukeminen ja luetun ymmärtäminen

- arkielämän ja koulun kannalta keskeisten sanojen, lauseiden ja lyhyiden tekstien lukeminen
- suomen kielen isot ja pienet kirjaimet
- kirjain-äännevastaavuuden periaate
- äänteiden yhdistäminen toisiinsa ja tavujen rakentuminen
- ääntäminen ja erityisesti oppilaan äidinkielestä puuttuvien äänteiden harjoittelu
- oikea lukusuunta
- tuttujen suomen kielen sanojen ja lauseiden lukeminen äänne- ja tavutasolta edeten kohti sana-, lause- ja tekstitasoa

Kirjoittaminen

- isojen ja pienten kirjainten kirjoittamisen opettelu
- suomen kielen keskeisten äännepiirteiden kirjoittamisen harjoittelu (pitkät ja lyhyet vokaalit, yksinäis- ja kaksoiskonsonantit, diftongit)
- motoristen taitojen harjoittelu on myös tarpeen, jos hienomotoriset taidot ovat kehittymättömiä
- tietokoneella kirjoittaminen voi auttaa motoriikan kehittämisessä
- kirjoitetaan helppoja sanoja myös sanelun mukaan ja harjoitellaan alussa sanojen ja lauseiden jäljentämistä ja myöhemmin myös niiden tuottamista

Yhteenveto S2-oppijalle sopivan koulupaikan suosittelemisesta

1. Aloita esiopetusryhmäsi S2-oppilaan tulevan koulupaikan pohtiminen hyvissä ajoin. Hyödynnä valmistavan opetuksen opetussuunnitelman sisältöjä suuntaviivoina lapsen S2-opetuksen/-tuen suunnitteluun jo esiopetusvuoden aikana: jos tavoitteena on, että lapsi siirtyy suoraan yleisopetuksen 1. luokalle, varmista, että ainakin valmo-opsissa mainitut sanastosisällöt ovat lapselle enimmäkseen tuttuja esiopetusvuoden jälkeen.
2. Pohdi lapsen kouluvalmiuksia yleisesti sekä lapsen kielitaidon kehitystä vasun tavoitteisiin nojaten.
3. Kysy vanhemmilta perheen vanhempien sisarusten kouluopiskelun sujumisesta. Jos olette tehneet oman äidinkielen oppimisen suunnitelman, peilaa suomen kielen taitojen kehittymistä myös vanhempien kommentteihin oman äidinkielen taitojen kehittymisestä.
4. Hyödynnä konsultoivan S2-opettajan, koulun S2-opettajien, valmistavan luokan opettajien, kveo:jen sekä muiden esiopetuksen opettajien näkemyksiä lapsen taidoista.
5. Valmistavasta opetuksesta **voi** myös vaihtaa perusopetukseen ensimmäisen vuoden aikana, jos huomataan, että lapsi pärjäisikin jo taidoiltaan yleisopetuksessa. Tässä on huomioitava toki sosiaalisen ympäristön muutos.